

Kam se poděli křesťanští spisovatelé?

Naše kultura se stále topí ve svých vlastních tradicích. Je ale pozoruhodné, jak si většina spisovatelů neví rady s církví...

„Náboženství. Ano, právě náboženství stojí za všemi mými knihami. To, co mě zajímá, tkví ve vztahu mezi hloupým lidským bytím a Bohem. Nepatřím k žádné církvi, ale mám náboženskou víru; pokouším se ji takto vyjádřit, vedle ostatních věcí, které se snažím dělat.“ ([Patrick White](#))

Nic nemělo v uplynulém tisíciletí větší vliv na západní literaturu než křesťanství. Otevřete jakoukoliv knihu, hodte do ní kamenem a určitě někde na stránce treíte křesťanskou myšlenku.

Je zvláštní, že v případě tolik rozšířeného náboženství dokázalo být jen několik spisovatelů jak známými křesťany, tak uznávanými církví. Na místo toho vztah mezi západními spisovateli a ortodoxním náboženstvím je možné charakterizovat jako konflikt.

Spisovatelé jsou obecně nezávislí myslitelé, kteří neradi balí své myšlenky do doktríny. Církev se vždy cítila pohodlněji v prostředí konzervativních zákazů ve stylu Starého zákona – „to nedělej“ a „tamto nedělej.“ Tyto zákazy nabízejí jasnou hierarchii. Hlavní Ježíšovo přikázání přitom znělo: „Milujte jeden druhého.“ Nejde o myšlenku, jež nabádá ke zneužití moci ve prospěch náboženských zprostředkovatelů. Když chce církev vládnout společnosti, potřebuje ji rozdělit na dobro a zlo a tyto celky pak uzнат.

Ježíš neměl o moc zájem. Byl radikál, ne konzervativec. Jeho empatie a soucit, jeho nechuť k souzení ostatních, jeho víra v sílu lásky a odpuštění a jeho přátelství s prostitutkou byly přesně tím, co vždy přitahovalo spisovatele k jeho filozofii a co, ironicky, postavilo mnohé do konfliktu s církví.

Dokonce i díla, která jsou zřetelně morální a didaktická v křesťanském slova smyslu, můžou být církví odsouzena. Danteho *Božská komedie* byla náboženskou alegorií na cestu člověka ke spáse. A stejně byl označen za heretika, protože zpochybňoval papežskou snahu o sekulární moc. George Eliotová, jež začala svou kariéru překládáním teologických textů, byla odsouzena za vztah s ženatým mužem. Samuel Law Wilson, potulný literární kritik konce 19. století, o její aféře napsal:

„Byla to revolta proti uznaným pravidlům křesťanské morálky, porušení tradičních posvátností života, střet s institucí posvátnou ve své posvátnosti, porušení společenského řádu.“

Dante a Eliotová upozorňují na dva tradiční konflikty mezi církví a spisovatelem: někteří autoři zpochybňují církevní chování, ostatní mají rádi sex s kýmkoliv, koho zrovna mají rádi. Následkem toho je, že křesťanství a literatura jsou velmi zvláštními spolunocležníky.

Existují ale i výjimky: [Flannery O'Connorová](#), jejíž mistrné nakládání s jazykem a psychologický vhled jsou skoro bezkonkurenční, byla oddanou katoličkou a neviděla nic špatného na své víře ve změnu podstaty. Život sám byl nevysvětlitelný, tolik plný záhad a kouzel, tak proč by člověk nemohl tyto atributy reflektovat? O'Connorová žila osamoceny, asketický život a zemřela poměrně mladá. Jak se její tělo začalo bortit, modlila se a chodila každé ráno v sedm hodin na mši. Hlavní téma jejích příběhů tkví ve zjevení (vždycky se zdá, že pro její postavy přišlo příliš pozdě).

Mnohem známějším křesťanem byl Henryk Sienkiewicz, který získal Nobelovu cenu, zatímco jeho současníci Tolstoj, Ibsen a Twain byli přehlíženi. Quo Vadis, Sienkiewiczův nejznámější román, oslavuje kuráž a vznešenost raných křesťanů, kteří byli v římských dobách perzekuováni. V éře, kdy modernisté házeli starou víru lvům, Sienkiewiczův román znovu zapálil křesťanskou pýchu a ukázal, že víra může být oceněna – Kristus taky bránil a chránil tu svou (tak dlouho, jako hlavní postavy v románu).

[C. S. Lewis](#) a [T. S. Eliot](#) – ti byli také známými křesťany. V roce 1958 jim canterburský arcibiskup dal ke korekturám žaltář. Oba konvertovali jako dospělí. Na Lewise měl velký vliv jeho dobrý přítel a romanopisec [J. R. R. Tolkien](#). Lewisova nejslavnější práce (*Letopisy z Narnie*) vznikla až po konverzi ke křesťanství a reflektovala jeho víru.

V době, kdy Lewis a Eliot konvertovali – tedy v dvacátých letech minulého století – bylo křesťanství bête noire literárního světa. Virginia Woolfová v roce 1928 o Eliotovi napsala:

„Zažila jsem ten nejvíc ostudný a znepokojivý rozhovor s drahým Tomem Eliotem, kterého od tohoto dne můžeme považovat za mrtvého. Stal se z něj anglo-katolický věřící, věří v Boha a nesmrtelnost a chodí do kostela. Byla jsem v šoku. Mrtvole bych věřila víc, než jemu. Chci říct, na člověku, jenž sedí u krbu a věří v Boha, je něco obscenního.“

Někteří angličtí autoři se chopili ortodoxního náboženství jistým rebelujícím způsobem – tím, že se stali katolíky. S katolíky bylo v anglickém prostředí nakládáno s větším podezříváním, než s muslimy v dnešní době. Evelyn Waughnová a Graham Greene byli oba konvertiti ke katolické víře. Waughnová o svém přestupu tvrdila, že to znělo, jako kdyby utekla z Platónovy jeskyně:

„Konverze je jako když proletíte krbem, směrem pryč ze skleněného světa, kde je vše jen absurdní karikaturou, do světa opravdového, jež vytvořil Bůh. A pak začíná lahodné neomezené objevování.“

Greene vysvětlil svou konverzi dvojnásobně: „Musel jsem najít náboženství, abych se znovu mohl utkat s ďáblem ve mně.“ Ani jeden ze spisovatelů nezažil konverzi bez kontroverzí. Římský kardinál odsoudil Moc a Slávu a prosil Greena „aby byl více konstruktivní z katolického pohledu.“ Greene napsal omluvu a ujistil ho, že je „osobně velmi oddaný víře.“

O několik let později se Greene ptal papeže Pavla, proč svatý stolec odsoudil jeho novou knihu. Papež odpověděl: „Části všech tvých knih vždy urazí některé katolíky, ale ty na to nedbej.“

To je jeden z důvodů, proč je těžké najít aspoň jednoho uznávaného současného autora, který je pyšným ortodoxním katolíkem a zároveň se hlásí o slovo. Dokonce Flannery O'Connorová, jediná katolická autorka, oslavovaná americkými kritiky ve dvacátém století, byla v několika jižanských katolických školách před deseti lety zakázána, údajně kvůli obviněním z rasismu.

Literatura moderny a postmoderny pitvá zaživa křesťanskou ortodoxii. Vypadá to, že jediný, kdo se může otevřeně představovat jako křesťanský spisovatel musí ležet jedno století v hrobě. Je to fér? Má dnešní

společnost předsudky vůči křesťanským spisovatelům? Nebo je křesťanství správně považováno za víru, jež zastrašuje svobodné myšlení, které velká literatura potřebuje?

Autor: **Evan Maloney (Guardian Books Blog)**

Přeložil: Tomáš Rákos